

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської
ради Одеського району Одеської області
Одеський приватний заклад освіти «Тіква–Ор Sameax»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»**

Одеса
2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської
ради Одеського району Одеської області
Одеський приватний заклад освіти «Тіква–Ор Sameax»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В СУЧАСНИХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»**

Одеса
2026

УДК: 371

DOI: <https://doi.org/10.24195/ModernisationEP-2026-3>

М 74

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»
Протокол № 10 від 26 лютого 2026 року*

Рецензенти:

***Княжева Ірина**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Університету Ушинського;*

***Тягнирядно Євгенія**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ.*

М 74 Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти:
збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Одеса, Україна, 20 лютого 2026 року). Університет Ушинського. Одеса:
Бондаренко М.О., 2026. 372 с.

ISBN 978-617-8814-06-9

УДК: 371

*Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів.
Відповідальність за достовірність фактів несуть автори.*

ISBN 978-617-8814-06-9

- © Кафедра педагогіки Університету Ушинського, 2026;
- © Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської ради Одеського району Одеської області, 2026;
- © Одеський приватний заклад освіти «Тіква–Ор Sameax», 2026.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ №1: РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ 6

1. Артемьева І.С. Педагогічна практика як пропедевтичний етап формування професійного іміджу майбутнього вчителя..... 6
2. Афанасьєв В.В. Інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) у процес підготовки майбутніх учителів інформатики як специфічна характеристика оновлення освітнього простору педагогічного університету 12
3. Бартенева І.О. Діалогічні форми навчання як засіб формування екологічної культури здобувачів вищої освіти 19
4. Галіцян О.А. Методичний ресурс актуалізації акмеологічного сегменту підготовки майбутніх викладачів закладу вищої освіти (на матеріалі освітнього компоненту «Акмеологічна культура та акмефьючеринг викладача») 32
5. Княжева І.А., Тарасовська М.Ю. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку..... 38
6. Княжев І.О. Математична підготовка майбутніх педагогів як основа формування здатності до прогнозування: огляд сучасних наукових досліджень 44
7. Кібіч Д.О. Модель формування комунікативної культури майбутніх фахівців у системі технологічної та дизайнерської професійної освіти 50
8. Лісогор А.В. Проектно-орієнтоване навчання як інструмент розвитку інноваційного мислення студентів дизайнерських спеціальностей..... 55
9. Moroza V. The role of non-formal education in the professional development of university teachers 61
10. Ноздрова К.В. Модернізація системи підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти..... 67
11. Naudyonov I. Specifics of training future teachers in pedagogical institutions of higher education 73
12. Palshkova I. Didascological and acmeological approaches as innovative strategies for constructing the architectonics of the educational and scientific space of the pedagogical university 78
13. Соловейчук О.М. Проектування та розробка ІІІ-асистента: практична підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін 84
14. Zhong Chenyu Culturological approach as a key factor in preparing future art teachers 96
15. Чорний О.С. Методична підготовка майбутніх учителів як ключовий компонент професійної освіти в умовах модернізації освітнього простору. 102
16. Шедіна С.В. Комп'ютерне моделювання як дидактичний засіб підвищення ефективності підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти 108
17. Штреблев М.Ю. Особливості підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії в освітньому просторі 113

Бартенєва Ірина Олександрівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

ДІАЛОГІЧНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Сучасні соціально-екологічні виклики, спричинені зростанням антропогенного навантаження на довкілля, глобальним потеплінням, виснаженням природних ресурсів і погіршенням екологічної безпеки, зумовлюють потребу формування покоління, здатного відповідально взаємодіяти з природою. У цих умовах особливої ваги набуває розвиток екологічної культури особистості здобувачів вищої освіти, оскільки саме в цьому віці формуються стійкі ціннісні орієнтації, поведінкові установки та усвідомлена позиція щодо збереження навколишнього середовища. Екологічна культура виступає важливою умовою громадянської зрілості та здатності приймати виважені рішення у сфері екологічної безпеки.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемі екологічного виховання (М. Глушенко, Б. Супрун, О. Стефаненко, Т. Лебедева, О. Завгородня, Л. Івашенко, О. Карпенко та ін.), питання формування екологічної культури студентів залишається надзвичайно актуальним. Це зумовлено тим, що сучасні екологічні загрози ускладнюються, змінюються соціальні умови, інформаційне середовище та потреби юнаків. Традиційні підходи не завжди забезпечують достатній рівень сформованості ціннісного ставлення до природи, відповідальних моделей поведінки та здатності до практичних екологічних дій. Тому виникає потреба в оновленні методик, пошуку більш ефективних форм організації освітнього процесу, зокрема використання діалогічних форм навчання, які відповідають вимогам Нової української школи та сучасної педагогіки партнерства.

Діалогічні форми навчання відкривають широкі можливості для розвитку екологічного мислення, ціннісних орієнтацій і рефлексивних умінь здобувачів. Вони забезпечують активне залучення їх до обговорення екологічних проблем, сприяють формуванню здатності аргументовано висловлювати власні позиції, приймати зважені рішення та усвідомлювати свою відповідальність за стан довкілля. Саме тому дослідження потенціалу діалогічних підходів у формуванні екологічної культури є важливим і своєчасним.

Виклад основного матеріалу. Поняття «екологічна культура» має тривалу історію становлення, яка пов'язана з розвитком природничих наук, філософських уявлень про взаємодію людини й природи та формуванням екологічного мислення в суспільстві. Його витoki простежуються ще у філософських концепціях античності, де мислителі, зокрема Аристотель і Платон, підкреслювали необхідність гармонійного співіснування людини з навколишнім середовищем. У працях мислителів Середньовіччя та Відродження простежується ідея цілісності світу, відповідальності людини за результати своєї діяльності, що згодом стало підґрунтям для розвитку природоохоронних поглядів.

Історія становлення поняття «екологічна культура» свідчить про його поступову еволюцію від філософських уявлень про гармонію людини й природи до сучасного розуміння як інтегрованої характеристики особистості та суспільства, що забезпечує екологічно відповідальну взаємодію з довкіллям. У контексті вищої освіти воно набуває особливої важливості, оскільки розвиток екологічної культури студентів є передумовою формування громадян, здатних мислити екологічно, діяти усвідомлено та сприяти сталому розвитку [5].

Поняття «екологічна культура» є багатовимірним і широко досліджується у сучасній педагогічній науці. У тлумаченні різних авторів воно охоплює систему цінностей, норм, знань, переконань і моделей поведінки, спрямованих на гармонійну взаємодію людини з природним середовищем. У «Тлумачному словнику української мови» екологічна культура визначається як рівень

усвідомлення людиною свого місця в природі, відповідальності за стан довкілля та готовності діяти відповідно до законів екологічної безпеки [8]. У науковому дискурсі цим поняттям часто позначають інтегровану характеристику особистості, що проявляється у поінформованості щодо екологічних проблем, відповідальному ставленні до природи та практичній діяльності, спрямованій на її збереження.

За визначенням В. Кириленко, екологічна культура – це сформована система ціннісних орієнтацій, яка визначає екологічно доцільну поведінку особистості. Дослідник наголошує, що вона охоплює усвідомлення взаємозалежності людства і природи, відповідальність за наслідки власної діяльності та готовність дотримуватися норм екологічної етики [4]. На думку Ю. Кузьменко, екологічна культура є соціальним феноменом, що формується під впливом освіти, виховання та суспільних чинників і відображає здатність індивіда жити відповідно до принципів сталого розвитку. Учений підкреслює важливість світоглядної складової, яка визначає поведінкові пріоритети людини у ставленні до довкілля [6, с. 114].

Інші автори розглядають екологічну культуру як інтегративну якість особистості. Зокрема, Г. Приймаченко трактує її як єдність екологічних знань, емоційно-ціннісного ставлення до природи та діяльнісних умінь щодо раціонального природокористування [7, с.42]. Подібного підходу дотримується Г. Полякова, яка зазначає, що екологічна культура проявляється у внутрішній готовності особистості діяти на користь довкіллю навіть за відсутності зовнішнього контролю, що свідчить про високий рівень сформованих переконань.

У педагогічних енциклопедіях поняття «екологічна культура» визначається як елемент загальної культури особистості, що забезпечує усвідомлення цінності природи, екологічно відповідальне прийняття рішень та орієнтацію на збереження екосистем. Відповідно до «Українського педагогічного словника», її структура включає когнітивний компонент (знання законів природи й екологічних процесів), емоційно-ціннісний (ставлення,

переживання, екологічна свідомість) та поведінковий (уміння і реальні дії щодо охорони довкілля) [9]. Таким чином, екологічна культура поєднує інтелектуальний, моральний і практичний аспекти навчання і виховання. Кожен із них має свою змістову специфіку та відіграє важливу роль у формуванні цілісного екологічного світогляду.

Когнітивний компонент відображає рівень обізнаності щодо екологічних законів, процесів, проблем і шляхів їх розв'язання. Він включає знання про будову й функціонування екосистем, закономірності природокористування, наслідки антропогенного впливу, принципи сталого розвитку та раціонального використання природних ресурсів. Важливою складовою когнітивного компоненту є розуміння причинно-наслідкових зв'язків, що дозволяє усвідомлювати, як повсякденні дії людини впливають на стан довкілля. Саме на основі науково обґрунтованих знань формується екологічне мислення, здатність аналізувати екологічні ситуації та прогнозувати можливі наслідки [2].

Ціннісно-емоційний компонент визначає ставлення особистості до природи, переживання, оцінки та внутрішні мотиви екологічно відповідальної поведінки. Науковці підкреслюють, що саме емоційно-ціннісна сфера є ядром екологічної культури, оскільки вона забезпечує формування переконань щодо необхідності збереження природи як загальнолюдської цінності. До цього компоненту належать такі характеристики, як емпатія до живих істот, розвиток почуття відповідальності за стан навколишнього середовища, сформованість екологічної свідомості та розуміння морального змісту взаємодії людини з природою. Чим глибше учень переживає екологічні проблеми й усвідомлює власну причетність до їхнього розв'язання, тим більш стійкими стають його екологічні переконання [2].

Поведінковий компонент характеризує здатність особистості застосовувати екологічні знання та цінності у практичній діяльності. Він проявляється через конкретні дії та моделі поведінки: дотримання правил екологічної безпеки, участь у природоохоронних заходах, відповідальне споживання, сортування відходів, економне використання енергії та води,

підтримку екологічних ініціатив. Центральним показником цього компоненту є не лише готовність діяти, але й реальні, систематичні кроки, які свідчать про сформовану екологічну відповідальність. Поведінковий компонент є завершальним етапом формування екологічної культури, оскільки зосереджений на практичному втіленні набутих знань та цінностей у повсякденному житті [2].

Узагальнюючи зазначене, можна стверджувати, що компоненти екологічної культури перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозумовленості. Когнітивна поінформованість створює підґрунтя для усвідомлення важливості екологічних цінностей, а сформовані ціннісні орієнтації, у свою чергу, мотивують до екологічно відповідальної поведінки. Усі три компоненти у своїй сукупності забезпечують формування цілісної, свідомої та активної екологічної позиції.

Проаналізувавши підходи різних науковців і словникових джерел, можна стверджувати, що екологічна культура – це цілісне особистісне утворення, яке виявляється у наявності системи екологічних знань, сформованих ціннісних уявлень та переконань, а також у готовності й здатності особистості до відповідальної екологічної поведінки в повсякденному житті.

У сучасній педагогічній теорії формування екологічної культури студентів ґрунтується на комплексі методичних підходів, які забезпечують цілісність, системність і результативність освітнього процесу. Методичні підходи визначають логіку організації навчання, способи активізації пізнавальної діяльності здобувачів та педагогічні засоби, що сприяють розвитку екологічного мислення, ціннісних орієнтацій і відповідальної поведінки.

Одним із провідних є системний підхід, який розглядає екологічну культуру як цілісне утворення, що складається з взаємопов'язаних компонентів – когнітивного, ціннісно-емоційного та поведінкового. Системний підхід передбачає формування екологічної культури не лише через викладання окремих фактів чи правил, а через цілісне охоплення екологічних понять, процесів і цінностей у тісному взаємозв'язку. Такий підхід забезпечує

створення у здобувачів науково обґрунтованого уявлення про екосистеми, їхні функції та взаємозалежність природних явищ, що сприяє глибшому розумінню екологічних проблем і шляхів їх розв'язання [3, с.197].

Важливою науковою основою є також особистісно орієнтований підхід, який ставить у центр освітнього процесу студента з його індивідуальними потребами, цінностями, мотивами та досвідом. Відповідно до цього підходу екологічна культура формується як індивідуальна якість, що залежить від особистісного залучення здобувача освіти, його внутрішньої потреби діяти на користь природи та усвідомлення власної ролі у збереженні довкілля. Використання цього підходу передбачає застосування рефлексивних методів навчання, творчих завдань, діалогічних форм взаємодії та залучення його до ситуацій морального вибору.

Значний потенціал у формуванні екологічної культури має компетентнісний підхід, який орієнтований на розвиток здатності студента застосовувати екологічні знання у практичній діяльності. Він передбачає не лише оволодіння теоретичним матеріалом, а й набуття практичних умінь: аналізувати екологічні ситуації, оцінювати наслідки діяльності людини, приймати відповідальні рішення та здійснювати конкретні дії щодо охорони природи. Компетентнісний підхід акцентує увагу на міждисциплінарних зв'язках, умінні працювати з інформацією, критичному мисленні та участі в реальних екологічних проектах.

Дієвим методичним підґрунтям є також діяльнісний підхід, у рамках якого екологічна культура розглядається як результат практичної активності студентів. Цей підхід передбачає їх залучення до природоохоронних акцій, проєктної діяльності, дослідницьких робіт, участі у шкільних екологічних гуртках та волонтерських ініціативах. Діяльнісний підхід забезпечує формування не лише знань, а й навичок екологічно відповідальної поведінки, що є ключовим у становленні екологічної культури.

Таким чином, методичні підходи, що застосовуються у процесі формування екологічної культури здобувачів вищої освіти, є

взаємодоповнювальними й забезпечують багатовимірність та комплексність педагогічного впливу. Їх поєднання дозволяє створити сприятливе освітнє середовище, у якому здобувачі набувають екологічних знань, формують ціннісні орієнтації та оволодівають навичками екологічно відповідальної поведінки, що є необхідною умовою сталого розвитку та екологічної безпеки суспільства.

Принципи екологічного виховання формують методологічну основу педагогічного процесу та визначають орієнтири для організації навчальної діяльності, спрямованої на розвиток екологічної культури. У сучасній педагогічній науці виділяють низку ключових принципів, які забезпечують ефективність екологічного виховання: принцип науковості, системності, послідовності та поступовості, наочності, діяльності, інтегрованості, індивідуалізації, виховання цінностей, зв'язку з практикою та активністю студентів.

Усі зазначені принципи взаємопов'язані та взаємозумовлені. Їхнє комплексне застосування в освітньому процесі дозволяє формувати у студентів цілісну екологічну культуру, яка поєднує знання, цінності та практичні навички, забезпечуючи усвідомлену і відповідальну взаємодію з навколишнім середовищем.

У сучасній педагогічній практиці значну роль у формуванні екологічної культури відіграють інноваційні освітні стратегії, які орієнтовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток критичного мислення, творчих здібностей та соціальної відповідальності студентів. Інноваційні стратегії відрізняються від традиційних тим, що вони спрямовані не лише на передавання знань, а й на формування компетентностей, цінностей та практичних навичок екологічно відповідальної поведінки. До найпоширеніших стратегій належать: проблемне навчання, проєктна діяльність, інтерактивні методи, кооперативне навчання, дослідницька діяльність, ігрові технології та використання інформаційно-комунікаційних технологій [1, с.135].

Проблемне навчання передбачає створення навчальних ситуацій, які потребують від студентів самостійного пошуку рішень, аналізу та узагальнення інформації. У межах проблемного навчання застосовуються методи дискусій, мозкового штурму та кейс-аналізу, що формує у студентів навички аргументованого обґрунтування власних позицій.

Проектна діяльність є однією з найбільш ефективних стратегій для формування екологічної культури. Вона передбачає виконання учнями комплексних практичних завдань, спрямованих на вивчення та розв'язання конкретних екологічних проблем. Проекти можуть бути індивідуальними або колективними, короткостроковими та довгостроковими, включати польові дослідження, природоохоронні акції, розробку соціальних кампаній чи створення навчальних матеріалів. На нашу думку, така діяльність формує цінності, навички планування та відповідальності.

Інтерактивні методи навчання включають дискусії, дебати, «круглі столи», рольові ігри та тренінги. Вони спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток комунікативних умінь та критичного мислення студентів. Інтерактивні методи дозволяють їм обмінюватися думками, відстоювати власну позицію, оцінювати альтернативні точки зору та виробляти спільні рішення щодо екологічних проблем.

Кооперативне навчання базується на груповій взаємодії, де кожен учасник відповідає за результат колективної роботи. Така стратегія формує навички командної роботи, взаємодопомоги та колективної відповідальності, сприяє розвитку емпатії та готовності до співпраці в природоохоронних проєктах і соціальних ініціативах.

Дослідницька діяльність передбачає залучення здобувачів освіти до науково-дослідної роботи, експериментів, спостережень та збору емпіричних даних. Вона дозволяє відчувати себе суб'єктами пізнавальної діяльності, формує аналітичні навички, вміння робити висновки та практично застосовувати знання в екологічних ситуаціях.

Ігрові технології включають як освітні ігри, так і рольові симуляції, які моделюють реальні екологічні ситуації. Вони сприяють розвитку творчого мислення, мотивації та соціальної активності, дозволяють студентам випробувати власні рішення у безпечному освітньому середовищі та краще засвоювати принципи екологічної поведінки.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) забезпечує доступ до сучасної наукової інформації, інтерактивних ресурсів, віртуальних лабораторій та онлайн-платформ. Застосування ІКТ дозволяє формувати медіаграмотність, критичне оцінювання інформації, а також інтегрувати навчання з сучасними технологічними та науковими практиками, що підвищує мотивацію студентів та ефективність засвоєння матеріалу.

Комплексне застосування зазначених інноваційних стратегій дозволяє створити активне, інтерактивне та мотивуюче освітнє середовище, у якому студенти формують екологічну свідомість, ціннісні орієнтації та практичні навички екологічно відповідальної поведінки. Ми вважаємо, такі стратегії сприяють не лише накопиченню знань, а й формуванню компетентностей та особистісних якостей, необхідних для сталого розвитку та взаємодії людини з довкіллям.

Для ефективного формування екологічної культури здобувачів вищої освіти на аудиторних та позааудиторних заняттях застосовуються різноманітні інноваційні методи та прийоми навчання. Серед найбільш дієвих методів і прийомів у педагогічній практиці виділяють діалогічні, інтерактивні, рольові та проектно-дослідницькі методик.

Інтерактивні методи передбачають активне залучення студентів до освітнього процесу через взаємодію, ігрові ситуації, моделювання та використання сучасних цифрових ресурсів. До інтерактивних прийомів належать мозковий штурм, робота в парах або групах, метод «сніжної кулі» та «мозковий штурм у колі». Ці методи формують здатність генерувати нові ідеї, вирішувати нестандартні завдання та приймати колективні рішення, що

особливо важливо при аналізі екологічних ситуацій і розробці природоохоронних заходів.

Рольові методи та симуляції дозволяють студентам моделювати реальні екологічні ситуації, виступати у ролі учасників екологічних проєктів, органів управління природними ресурсами або громадських екологічних організацій. Використання рольових ігор допомагає розвивати емпатію, соціальні навички, вміння приймати рішення в умовах обмеженої інформації та оцінювати наслідки власних дій.

Проектно-дослідницькі методи спрямовані на залучення студентів до виконання комплексних завдань, які передбачають пошук, аналіз та систематизацію інформації, розробку конкретних рішень і реалізацію природоохоронних проєктів. Студенти можуть виконувати індивідуальні або колективні проєкти, проводити польові дослідження, експерименти та спостереження за екологічними процесами. Така діяльність формує практичні навички, уміння працювати в команді, планувати та оцінювати результати власної діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у поєднанні з інтерактивними методами дозволяють створювати мультимедійні уроки, заняття, віртуальні лабораторії, онлайн-симуляції та інтерактивні тренінги. Використання ІКТ сприяє залученню здобувачів освіти до сучасних форм навчання, підвищує мотивацію, формує медіаграмотність і здатність критично оцінювати екологічну інформацію.

Комплексне застосування цих інноваційних методів і прийомів забезпечує цілісне формування екологічної культури студентів. Інтерактивні методи стимулюють активність та творче мислення, рольові ігри розвивають соціальні навички і відповідальність, а проєктно-дослідницькі методи забезпечують практичне застосування знань. На наше переконання, такий підхід дозволяє не лише засвоювати знання, а й формувати ціннісні орієнтації, навички і компетентності, необхідні для свідомої та відповідальної взаємодії з довкіллям.

Особливе значення у формуванні екологічної культури здобувачів вищої освіти має діалогічний підхід, який ґрунтується на взаємодії, обміні думками, аргументації та співтворчості учасників освітнього процесу. Діалогічний підхід сприяє розвитку екологічної свідомості, уміння відстоювати власну позицію, критично оцінювати інформацію та здійснювати моральний вибір щодо взаємодії з природою. Саме через діалог студент переходить від засвоєння інформації до її осмислення та інтеріоризації цінностей. Його суть полягає в організації навчання через дискусії, проблемні діалоги, евристичні бесіди, дебати та інші форми комунікативної діяльності [6]. Кожна форма має свої особливості, методичні засоби та педагогічну цінність.

Дискусія є однією з найбільш поширених діалогічних форм навчання. Вона передбачає активне обговорення студентами конкретної екологічної проблеми або питання, що потребує різних точок зору. Під час дискусії вони аналізують інформацію, порівнюють аргументи, висловлюють власні позиції та роблять обґрунтовані висновки. Дискусія сприяє розвитку умінь критично оцінювати інформацію, аргументовано відстоювати власну думку, слухати інших і знаходити компромісні рішення. У контексті екологічної освіти дискусії дозволяють обговорювати проблеми забруднення довкілля, збереження біорізноманіття, раціонального використання ресурсів та формувати усвідомлене ставлення до природи.

Дебати відрізняються від дискусії більш структурованою формою взаємодії та наявністю чіткої протилежної позиції. Студенти поділяються на команди, які представляють різні точки зору щодо конкретного екологічного питання. Дебати передбачають підготовку аргументів, контраргументів і доказів, а також ведення логічного, регламентованого обговорення. Вони розвивають навички аналітичного мислення, уміння переконливо висловлювати думки та обґрунтовувати позицію. Для екологічного виховання дебати можуть бути присвячені темам, що викликають соціальне та моральне обговорення, наприклад, будівництво промислових об'єктів у природних зонах, використання відновлюваних джерел енергії або заходи зі збереження лісів.

Діалогові заняття є формою організації навчальної діяльності, у якій взаємодія між викладачем та студентами базується на обміні думками, співтворчості та активному обговоренні навчального матеріалу. Основна мета діалогового заняття – не лише передати знання, а й забезпечити їх осмислення та інтеграцію у власний досвід студентів. Така форма дозволяє ставити питання, дискутувати, формулювати висновки і висловлювати власну позицію з екологічних тем. Діалогові заняття сприяють розвитку критичного та творчого мислення, рефлексії та внутрішньої мотивації до екологічно відповідальної поведінки.

Круглі столи передбачають колективне обговорення певної проблеми за участю всіх членів групи. Особливістю цієї форми є рівноправна взаємодія всіх учасників, відсутність ієрархії та можливість висловлювати різні точки зору. Круглі столи ефективні для аналізу складних екологічних ситуацій, формування спільних рішень, вироблення колективних пропозицій щодо природоохоронних заходів. Вони сприяють розвитку умінь слухати співрозмовника, співпрацювати, аргументовано обговорювати проблеми та приходити до спільних висновків.

Рольові ігри є формою активного навчання, в якій студенти виконують певні ролі, моделюючи реальні екологічні ситуації. Вони можуть виступати у ролі природоохоронців, представників громади, екологічних експертів або представників влади. Рольові ігри дозволяють пережити наслідки рішень у безпечних умовах, розвивати емпатію, відповідальність та практичні навички ухвалення рішень. Ця форма сприяє формуванню екологічної свідомості через інтерактивний досвід, стимулює творче мислення та мотивує до активної участі у природоохоронних заходах.

Висновки. Усі діалогічні форми навчання взаємодоповнюють одна одну, забезпечуючи комплексне формування екологічної культури здобувачів вищої освіти. Дискусії та дебати формують аналітичні та аргументативні навички, діалогові заняття – здатність до рефлексії та усвідомлення власного досвіду, круглі столи – колективне обговорення і прийняття рішень, рольові ігри –

практичне застосування знань у моделюванні життєвих ситуацій. Використання цих методів в освітньому процесі створює сприятливі умови для активного, свідомого та відповідального ставлення студентів до природи та довкілля.

Список використаних джерел

1. Глуценко М.С. Методика організації екологічного виховання старших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 30. С.131-136.
2. Зверєва І.Д. Виховання та розвиток особистості у парадигмі екологічних змін. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ: ППВ НАПН України, 2013. С. 26–35.
3. Іващенко Л.І. Методика формування екологічної культури школярів. *Наукові записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Педагогіка. Психологія. Соціальна робота*. 2018. Т. 31 (70), № 1 (2). С. 195-199.
4. Кириленко В.В. Формування екологічної культури школярів у навчальному процесі загальноосвітньої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі: Зб. наук. праць. К. : Вид-во АПН України, 2015. Вип. 43. С. 102-107.*
5. Концепція екологічної освіти України. Київ: МОН України, 2001. 12 с.
6. Кузьменко Ю.В. Екологічна культура як складова професійної підготовки майбутніх фахівців. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. Київ: ППВ НАПН України, 2015. С. 111–119.
7. Приймаченко Г.М. Екологічна культура як фактор виховання учнів у навчальних закладах освіти. *Вісник Хмельницького національного університету. Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 1. С. 40-45.
8. Тлумачний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2021. 292 с.
9. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

Наукове видання

Колектив авторів

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
М. ОДЕСА, УКРАЇНА, 20 ЛЮТОГО 2026 РОКУ

Українською мовою

Відповідальний редактор: Ірина Олександрівна Бартенєва
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»*

Підписано до друку 06.03.2026 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 21,62. Наклад 300 прим.
Зам. № 0603/1

Надруковано з готового оригінал-макета у друкарні «Апрель»
ФОП Бондаренко М. О.
65045, м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60
Тел.: +38 (048) 700 11 55
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014

